

Mersudin PRUŽAN

sudija Posebnog odjela Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

Nedim KURBEGOVIĆ

sudija Općinskog suda u Mostaru

PRIBAVLJANJE I KORIŠTENJE DIGITALNIH ZAPISA U KRIVIČNOM POSTUPKU

Razgraničenje dobrovoljne predaje, ciljanog kopiranja, privremenog oduzimanja i pretresanja u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

Sažetak

U radu se razmatraju procesne pretpostavke pribavljanja i korištenja digitalnih zapisa pohranjenih na CD-u, DVD-u, USB memoriji, mobilnim telefonima i drugim uređajima. Polazište je odnos odredaba o pretresanju, privremenom oduzimanju predmeta i podataka, uviđaju i nezakonitim dokazima. Posebno se razgraničavaju dobrovoljna predaja određenog zapisa, tehnička saradnja korisnika i pristanak na pristup sadržaju uređaja. Analiza zakonskog teksta, komentara i sudske prakse pokazuje da se različiti ishodi dijelom mogu objasniti predmetom i obimom preduzetih radnji. Predaja konkretnog video materijala prihvaćena je kao dopušten način pribavljanja, dok sama predaja uređaja ne zamjenjuje pretresanje njegovog sadržaja u razmotrenim slučajevima koji su prethodili vještačenju. Praksa o dobrovoljnom omogućavanju pregleda vozila daje osnov za razmatranje učinka izričitog pristanka, ali ne pruža neposredan odgovor za sve oblike digitalnog pretraživanja. Za razgraničenje se predlaže utvrđivanje predmeta predaje, stvarnog načina pristupa podacima, uloge držaoca i službenih osoba te pravnog osnova i načina dokumentovanja. Zakonitost pribavljanja odvaja se od autentičnosti zapisa i njegove dokazne vrijednosti, uz posebno razmatranje naknadnih kopija i dokaza izvedenih iz nezakonito pribavljenog sadržaja.

Ključne riječi: digitalni zapis; mobilni telefon; USB; video nadzor; dobrovoljna predaja; ciljano kopiranje; privremeno oduzimanje; pretresanje; nezakoniti dokazi.

1. Uvod

Pri pribavljanju digitalnih zapisa za potrebe krivičnog postupka postavlja se pitanje razgraničenja predaje i privremenog oduzimanja zapisa od pretresanja uređaja na kojem je pohranjen. Isti naziv nosača podataka pritom može označavati različite procesne situacije. USB memorija može biti uređaj u kojem tek treba pronaći dokaz, ali i nosač na koji je prenesen već

izdvojen zapis. CD može sadržavati snimak predat neposredno policiji, rezultat pretresanja drugog uređaja ili prilog nalazu vještaka. Iz činjenice da se u svim tim situacijama u spisu nalazi elektronski nosač podataka ne slijedi da je način njegovog pribavljanja pravno istovjetan.

Pitanje treba li poslije dobrovoljne predaje izvršiti pretresanje stoga zahtijeva prethodno određenje onoga što je predato i onoga što organ postupka namjerava učiniti. Potrebno je razlikovati preuzimanje predmeta, pronalaženje podataka u njegovoj memoriji, izdvajanje određenog zapisa, stručnu analizu i izvođenje dokaza na glavnom pretresu. Ta razlikovanja nisu razlog za stvaranje novih procesnih radnji. Njihova svrha je pravilna primjena instituta koje Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine već uređuje.¹

Istraživačko pitanje je pod kojim uvjetima pribavljanje digitalnog zapisa dobrovoljnom predajom, samostalnim privremenim oduzimanjem, pronalaženjem i oduzimanjem tokom pretresanja stana, drugih prostorija, osobe ili pokretnih stvari, odnosno izuzimanjem tokom uviđaja, zahtijeva i pretresanje uređaja na kojem je zapis pohranjen, te kakav značaj propusti u tim radnjama imaju za zakonitost dokaza. Posebno se ispituje može li saradnja držaoca uređaja promijeniti pravnu prirodu policijskog pristupa njegovoj memoriji i da li naknadna izrada CD-a stvara novu radnju dokazivanja ili samo tehnički reprodukuje već pribavljeni sadržaj. Polazi se od hipoteze da se dio različitih ishoda u sudskoj praksi može objasniti razlikama u predmetu i obimu preduzetih radnji te granicama sudskog odlučivanja. Provjera ove hipoteze ne pretpostavlja međusobnu usklađenost svih pravnih shvatanja. Razlike koje se ne mogu objasniti na osnovu utvrđenih činjenica i odlučujućih razloga zahtijevaju daljnje razmatranje.

Primijenjeni su normativni i analitički metod: zakonske odredbe tumače se u međusobnoj vezi, a odluke se razmatraju prema primijenjenoj normi, pravno odlučnim činjenicama i izvedenoj pravnoj posljedici.

Težište je na praksi Vrhovnog suda FBiH, uz relevantnu literaturu koja neposredno razmatra domaće procesne institute.

2. Predmet pribavljanja i svrha procesne forme

Odredba člana 65. stav 2. ZKP FBiH uključuje kompjuterske sisteme, uređaje za pohranjivanje kompjuterskih i elektronskih podataka i mobilne telefonske aparate u režim pretresanja pokretnih stvari. Međutim, zakon istovremeno u članu 79. stav 6. predviđa pribavljanje podataka pohranjenih u kompjuteru ili sličnom uređaju u okviru odredaba o predaji predmeta. Ta dva pravila treba tumačiti tako da se očuva područje primjene svakog od njih. Digitalna priroda podatka ne isključuje mogućnost njegove predaje, kao što ni predaja uređaja ne iscrpljuje pitanje dopuštenog pristupa njegovom sadržaju.

¹ ZKP FBiH, „Službene novine Federacije BiH“, br. 35/03, 37/03-ispravka, 56/03-ispravka, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 i 74/20.

Uređaj može biti pronađen i oduzet tokom pretresanja stana, drugih prostorija ili osobe. Tada treba posebno ispitati obuhvata li naredba i pretresanje njegove memorije. Ovlaštenje za pronalaženje i oduzimanje uređaja ne postaje njegovim izvršenjem neograničeno ovlaštenje za pristup sadržaju. Potrebno je utvrditi predmet i obim naredbe, zakonske pretpostavke pristupa podacima i način izvršenja. Ovo razlikovanje relevantno je i kada se uređaj pribavi na drugi način, prije njegovog upućivanja na vještačenje.²

U ovom radu digitalni zapis označava sadržaj pohranjen u digitalnom obliku, dok nosač odnosno uređaj označava sredstvo na kojem je taj sadržaj pohranjen. Izraz digitalni dokaz koristi se u vezi s dokazivanjem procesno relevantnih činjenica; ne podrazumijeva sam po sebi zakonitost ili pouzdanost materijala. Ove radne odrednice služe razlikovanju sadržaja, njegovog nosioca i dokazne funkcije, uz zadržavanje zakonskih izraza pri analizi pojedinih odredaba. Kod snimka nadzorne kamere, na primjer, uređaj može sadržavati zapise više kamera i dužeg vremenskog razdoblja, dok se postupak odnosi na nekoliko minuta sa jedne kamere. Naredba za predaju tog zapisa i pretraživanje cjelokupne memorije sistema nemaju nužno isti predmet ni isti obim.

S tim je povezano razlikovanje zakonitosti od autentičnosti i dokazne vrijednosti. Zakonitost se ispituje prema pravnom osnovu i načinu pribavljanja, dok se autentičnost odnosi na porijeklo i istovjetnost onoga što je predstavljeno kao dokaz. Dokazna vrijednost obuhvata njegovu sposobnost da, u vezi sa ostalim dokazima, potvrdi određenu činjenicu. Ova pitanja se mogu preklapati: propust identifikacije može biti toliko ozbiljan da predstavlja bitnu povredu procesnog zakona. Ipak, nije pravilno svaku sumnju u potpunost snimka unaprijed izjednačiti sa nezakonitošću, niti zakonitost zaključivati samo iz uvjerljivosti njegovog sadržaja.

Procesna forma kod pribavljanja digitalnih dokaza nije sama sebi svrha. Njena funkcija je da omogući provjeru pravnog osnova, obima i načina pristupa podacima, kao i očuvanje identiteta pribavljenog materijala. U novijoj praksi Vrhovnog suda FBiH upravo se kroz te funkcije ocjenjuju posljedice propusta pri postupanju sa elektronskim uređajima i nosačima podataka. Tako se zahtjev za pretresanjem uređaja iz člana 65. stav 2. ZKP FBiH povezuje sa potrebom da se prije daljnje stručne obrade pouzdano utvrdi sadržaj kojem se pristupa, dok pravila o zapisniku, potvrdi i čuvanju omogućavaju provjeru porijekla i istovjetnosti predmeta. Takav pristup posebno dolazi do izražaja u odlukama Vrhovnog suda FBiH koje se odnose na mobilne telefone, SIM kartice i USB memorije, a koje će biti detaljnije razmotrene u nastavku rada.

2.1. Doktrinarno razgraničenje pregleda, pretresanja i predaje podataka

Komentar procesnih zakona daje važan sistematski oslonac za ovo razgraničenje. U komentaru ZKP BiH pregled se opisuje kao radnja užeg obima od pretresanja: pregledom se

² E. Neradin, „Privremeno oduzimanje predmeta kao radnja dokazivanja u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“, *Pravo i pravda*, XXIII, br. 1/2025, str. 77–93.

otkrivaju izvori saznanja ili okolnosti, dok se formalno utvrđivanje činjenica veže za radnje dokazivanja. U istom komentaru se, na primjeru pokretnih stvari, naglašava da otvaranje zatvorenih prostora i zahvat koji prelazi vizuelnu ili vanjsku kontrolu ulaze u područje pretresanja. Ovu analogiju ne treba mehanički prenositi na svaki dodir ekrana ili reprodukciju digitalnog sadržaja, ali ona pokazuje metodološki važno pravilo: pravnu prirodu radnje određuju njen stvarni sadržaj i dubina zahvata, a ne naziv koji joj je policija dala.³

Za digitalne uređaje komentar je još neposredniji. Pretresanje ili pretraživanje kompjutera i sličnih uređaja tretira se kao pretresanje pokretnih stvari. Korisnik je, radi tehničkog izvršenja radnje, dužan omogućiti pristup uređaju, predati nosače podataka i dati potrebna obavještenja, a pretresanje se obavlja uz pomoć stručne osobe. Važeći član 65. stav 2. ZKP FBiH danas izričito obuhvata kompjuterske sisteme, uređaje za pohranjivanje kompjuterskih i elektronskih podataka i mobilne telefonske aparate. Zbog toga činjenica da vlasnik ili korisnik sarađuje sa policijom nije sama po sebi argument da pretresanja nema; takva saradnja može biti upravo element zakonitog izvršenja pretresanja. Od tehničke saradnje, međutim, treba razlikovati jasno i prethodno dato dobrovoljno odobrenje da se pristupi određenom sadržaju ili da se uređaj pretraži, jer takav pristanak otvara zasebno pitanje potrebe sudske naredbe i granica dopuštenog zahvata.

S druge strane, komentar odredaba o privremenom oduzimanju izričito razlikuje prinudno i dobrovoljno oduzimanje te dobrovoljnu predaju opisuje kao ispunjenje edicijske dužnosti. Među pojavnim oblicima ove radnje navodi i prikupljanje podataka pohranjenih u kompjuteru ili sličnom uređaju. Dobrovoljno ispunjenje obaveze predaje na zahtjev nadležnog organa pritom treba razlikovati od samoinicijativne predaje bez naredbe: komentatorski prikaz prvog oblika sam po sebi ne određuje pretpostavke drugog. Time se potvrđuje da digitalna priroda podatka sama po sebi ne pretvara svako njegovo pribavljanje u pretresanje. Pravno pitanje nastaje na granici između predaje određenog podatka i državnog pristupa memoriji radi njegovog pronalaženja ili izdvajanja. Upravo na toj granici član 65. i član 79. stav 6. ZKP FBiH moraju se tumačiti povezano, tako da nijedna odredba ne izgubi vlastito područje primjene.⁴

Komentari iz 2005. godine prethode kasnijem proširenju zakonskog teksta kojim su u članu 65. stav 2. izričito navedeni savremeni uređaji za pohranjivanje elektronskih podataka i mobilni telefoni. Zbog toga njihov značaj nije u reprodukciji današnjeg teksta norme, nego u tumačkoj strukturi: razlikovanju predaje od pretraživanja, procesne funkcije naredbe i obaveze dokumentovanja stvarno poduzete radnje.

³ H. Sijerčić-Čolić, M. Hadžiomerađić, M. Jurčević, D. Kaurinović, M. N. Simović, Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini, Vijeće Evrope/Europska komisija, Sarajevo, 2005, komentar člana 51. ZKP BiH, str. 184–187. U komentaru se razgraničavaju pregled i pretresanje te se pretraživanje kompjutera i sličnih uređaja izričito tretira kao pretresanje pokretnih stvari.

⁴ Isti, komentar privremenog oduzimanja predmeta i imovine, str. 209–213; za član 65. ZKP FBiH vidjeti komentar u istom izdanju, str. 1258. Dobrovoljna predaja opisana je kao dobrovoljno ispunjenje edicijske dužnosti, a među oblicima privremenog oduzimanja navodi se i pribavljanje podataka pohranjenih u kompjuteru ili sličnom uređaju.

Konvencija Vijeća Evrope o kibernetičkom kriminalu (Budimpeštanska konvencija) pruža širi sistematski okvir: njena procesna ovlaštenja, prema članu 14. stav 2. tačka c), obuhvataju i prikupljanje dokaza u elektronskom obliku za bilo koje krivično djelo. Član 18. stav 1. tačka a) predviđa nalog za predaju određenih pohranjenih računarskih podataka koji su u posjedu ili pod kontrolom osobe na teritoriji države. Eksplanatorni izvještaj takav nalog razmatra kao manje nametljivu alternativu pretresanju i oduzimanju. Član 19. zasebno uređuje pretraživanje ili sličan pristup sistemu i podacima te njihovo osiguravanje, uključujući izradu i zadržavanje kopije. Ova struktura podupire razlikovanje predaje od državnog pretraživanja, ali ne određuje neposredno kvalifikaciju svake radnje prema ZKP FBiH. Primjena ovih ovlaštenja podliježe uvjetima i garancijama domaćeg prava iz člana 15. Konvencije.

Ni proširenje pristupa na drugi povezani sistem iz člana 19. stav 2. Konvencije ne oslobađa od ispitivanja domaćeg pravnog osnova. Eksplanatorni izvještaj način odobravanja i izvršenja proširenja prepušta domaćem pravu. U izvještaju T-CY, usvojenom 12. decembra 2024. godine, za Bosnu i Hercegovinu navodi se primjena općih ovlaštenja za pretresanje i oduzimanje, uz pribavljanje druge naredbe kada se povezani sistem i traženi podaci nalaze na drugoj lokaciji u zemlji. Za predmet ovog rada bitno je da tehnička dostupnost podataka ne znači sama po sebi da su oni obuhvaćeni prvobitnim ovlaštenjem.⁵

3. Dobrovoljna predaja: dopuštenost pribavljanja i granice pristanka

Dobrovoljna predaja je u sudskoj praksi prihvaćena kao način pribavljanja predmeta iako ZKP FBiH ne sadrži poseban i cjelovit postupak pod tim nazivom.⁶ Pri tome je posebno značajna razlika između jasno izražene dobrovoljnosti i samog izostanka protivljenja određenoj radnji.⁷ Kod dobrovoljno predatih predmeta potrebno je sačiniti odgovarajući zapisnik i potvrditi te postupiti u skladu sa pravilima koja uređuju njihovo preuzimanje, evidentiranje i čuvanje. Nezakonitost načina pribavljanja može se, pod zakonskim pretpostavkama, odraziti i na dokaze izvedene iz tako pribavljenog materijala.

Neposredno u vezi sa video materijalom, Apelaciono odjeljenje Suda Bosne i Hercegovine prihvatilo je pribavljanje snimka dobrovoljnom predajom vlasnika, odnosno operatora sistema video nadzora. Sud je primijenio odredbe o ovlaštenjima službenih osoba i obavezi sačinjavanja zapisnika, pri čemu su u objavljenom izvodu posebno navedeni zapisnici o dobrovoljnoj predaji i identifikacija predmeta. U okolnostima tog predmeta nije zahtijevana posebna naredba za predaju video materijala.⁸

⁵ Vijeće Evrope, Konvencija o kibernetičkom kriminalu, ETS br. 185, čl. 14, 15, 18. i 19; Explanatory Report to the Convention on Cybercrime, §§ 170–171. i 193–194; T-CY, Assessing Article 19 Budapest Convention on the search and seizure of stored computer data: Assessment Report, T-CY(2023)4, usvojen 12. decembra 2024, str. 107–108.

⁶ Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 07 0 K 016373 19 Kž 4 od 7.11.2019. godine.

⁷ Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 58 0 K 155518 17 Kžž od 16.7.2019. godine.

⁸ Sud Bosne i Hercegovine, presuda vijeća Apelacionog odjeljenja broj S1 2 K 031414 20 Kž 9 od 7.7.2020. godine.

Navedene odluke, međutim, potrebno je zadržati u granicama pitanja o kojima su sudovi neposredno odlučivali. Odluka Suda Bosne i Hercegovine potvrđuje da izostanak posebne naredbe za predaju, u konkretnim okolnostima dobrovoljnog ustupanja video materijala, nije doveo do nezakonitosti dokaza. Iz prakse Vrhovnog suda FBiH, s druge strane, proizlazi da dobrovoljnost mora biti pouzdano utvrđena u odnosu na konkretnu radnju, kao i da dobrovoljna predaja predmeta sama po sebi ne daje odgovor na zakonitost svih radnji koje se sa tim predmetom naknadno preduzimaju.

Za digitalne nosače neposredno je relevantno rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 01 0 K 014248 20 Kž od 23. marta 2021. godine. Kod dobrovoljno predatih USB memorija izostali su odgovarajući zapisnik, potvrda i određivanje načina čuvanja. Nije provedeno ni pretresanje kojim bi se utvrdilo koji su finansijski dokumenti pohranjeni i omogućila provjera njihove istovjetnosti. Sud je navedene nedostatke ocijenio bitnim povredama procesnog zakona, a nezakonitim smatrao i nalaze forenzičkog i finansijskog vještačenja koji su se oslanjali na takav materijal. Dobrovoljna predaja, dakle, nije prihvaćena kao razlog za izostavljanje tih radnji.⁹

Upravo zbog toga potrebno je razlikovati predmet dobrovoljne predaje od obima daljeg postupanja sa predatim predmetom. Domet pristanka zavisi od sadržaja konkretne izjave i okolnosti u kojima je data. Saglasnost da se preda tačno određeni zapis, fizička predaja uređaja na kojem se zapis nalazi, tehnička pomoć pri izvršenju druge radnje i izričita saglasnost da službene osobe pristupe ili pretraže sadržaj uređaja nisu procesno istovjetne situacije. Sama predaja uređaja ne sadrži nužno i odricanje od privatnosti u odnosu na njegovu cjelokupnu memoriju; nasuprot tome, kada je pristanak usmjeren upravo na pristup ili pretraživanje, njegov pravni učinak mora se ocijeniti prema jasnoći, dobrovoljnosti, vremenu davanja, obimu i dokumentovanju. Kada se organ poziva na pristanak, potrebno je odvojeno ispitati njegovo postojanje i obim te pravni učinak koji mu se može priznati prema pravilima domaćeg krivičnog postupka.

U tom smislu je značajno rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 58 0 K 155518 17 Kžž od 16. jula 2019. godine. Iako se nije odnosilo na digitalni uređaj nego na pregled vozila, Sud je prihvatio načelnu mogućnost da jasno utvrđena dobrovoljnost otkloni potrebu za sudskom naredbom za radnju koja bi bez pristanka imala obilježja pretresanja. Iz obrazloženja proizlazi da pristanak mora prethoditi radnji, biti slobodan i jasno izražen te se odnositi na konkretnu radnju i biti odgovarajuće dokumentovan. U konkretnom predmetu, međutim, dobrovoljnost nije bila pouzdano utvrđena, pa je dokaz ocijenjen nezakonitim. Taj stav ne treba mehanički prenijeti

⁹ Vrhovni sud FBiH, rješenje broj 01 0 K 014248 20 Kž od 23. marta 2021. godine; Bilten sudske prakse Vrhovnog suda FBiH za 2021. godinu, krivično odjeljenje, sentenca 9.

na svaki digitalni uređaj, ali ga nije moguće zanemariti pri ocjeni pravnog značaja izričitog pristanka na pristup digitalnom sadržaju.¹⁰

3.1. Okolnosti značajne za razgraničenje predaje i pretraživanja

Za kvalifikaciju konkretne radnje nije dovoljno pitati je li vlasnik rekao da dobrovoljno daje snimak. Potrebno je rekonstruirati tehnički i procesni tok. Prvo pitanje je ko je identifikovao sadržaj: držalac koji je već znao koji zapis želi predati ili službena osoba koja je tek pretraživanjem trebala pronaći relevantan materijal. Drugo je ko je upravljao izvornim uređajem. Treće je je li pristup ostao ograničen na unaprijed određen zapis ili je organ postupka stvarno pregledavao i druge podatke ili istraživao memoriju. Četvrto je kako je radnja dokumentovana i koji je pravni osnov naveden za upravo ono što je stvarno učinjeno. Sama tehnička mogućnost šireg pristupa ne dokazuje da je takav pristup ostvaren. Obrnuto, ni unaprijed poznat sadržaj ne isključuje pretresanje, koje također može biti usmjereno na tačno određen predmet.

Ovo razlikovanje potvrđuje i član 19. stav 4. Budimpeštanske konvencije, koji predviđa ovlaštenje da se od osobe koja poznaje funkcionisanje računarskog sistema ili mjere primijenjene radi zaštite podataka zahtijeva da, u razumnom obimu, pruži informacije potrebne za izvršenje mjera iz st. 1. i 2. Eksplanatorni izvještaj ovu odredbu opisuje kao mjeru koja olakšava pretraživanje i osiguravanje odnosno oduzimanje računarskih podataka. Pomoć osobe koja poznaje sistem, prema tome, u konvencijskoj strukturi može predstavljati sastavni dio izvršenja tih mjera, a ne poseban procesni osnov koji ih zamjenjuje. To, međutim, ne rješava zasebno pitanje dobrovoljnog pristanka nosioca prava na pristup ili pretraživanje vlastitog uređaja, čiji učinak zavisi od domaćeg prava i granica konkretnog pristanka.¹¹

Ako držalac samostalno izdvoji konkretnu datoteku i preda je policiji na USB-u, pošalje je kao datoteku ili je na drugi način prenese bez policijskog ulaska u memoriju izvornog uređaja, te ako su predaja, identitet i porijeklo zapisa uredno dokumentovani, takva situacija se najbliže uklapa u dobrovoljnu predaju određenog podatka. Sud BiH prihvatio je kao zakonito pribavljanje video materijala koji je vlasnik, odnosno operater sistema video nadzora, dobrovoljno predao ovlaštenim službenim licima, uz sačinjavanje odgovarajućeg zapisnika. Pravni stav iz ove presude odnosi se na dobrovoljnu predaju video materijala u utvrđenim okolnostima. Dostupno obrazloženje ne razrađuje tehnički postupak njegovog izdvajanja iz izvornog sistema, pa ne omogućava zaključak ko je izvršio kopiranje niti pod kojim uvjetima bi samostalno policijsko pretraživanje bilo dopušteno.¹²

¹⁰ Vrhovni sud FBiH, rješenje broj 58 0 K 155518 17 Kžž od 16. jula 2019. godine, str. 4–5. Odluka se odnosi na vozilo; u radu se razmatra mogućnost analogije, a ne neposredno izražen stav o digitalnim uređajima.

¹¹ Vijeće Evrope, Konvencija o kibernetičkom kriminalu (ETS br. 185), čl. 19. st. 4.; Explanatory Report to the Convention on Cybercrime, §§ 200–202.

¹² Sud BiH, presuda vijeća Apelacionog odjeljenja broj S1 2 K 031414 20 Kž 9 od 7. jula 2020. godine.

Ako službena osoba preuzme telefon i pretražuje galeriju, aplikacije ili memoriju da bi pronašla i izdvojila traženi materijal, postupanje ima obilježja pretresanja uređaja iz člana 65. stav 2. ZKP FBiH. Od toga treba razlikovati tehničko izvršenje prijenosa datoteke koju je držalac već otvorio i nedvosmisleno odredio za predaju. Sama činjenica da je službena osoba dodirnula uređaj ne rješava kvalifikaciju: moraju se utvrditi konkretne operacije i podaci kojima je pristupila. Ako radnja predstavlja pretresanje, ispituju se sudska naredba i zakonske pretpostavke postupanja bez nje. Pozivanje na izričit pristanak zahtijeva dodatno obrazloženje može li mu se za upravo takav zahvat prema domaćem pravu priznati učinak koji organ tvrdi; tehnička saradnja i izostanak protivljenja nisu dovoljni.

Situacija u kojoj držalac na vlastitom telefonu otvori tačno poznat snimak i, na traženje policije, sam ga pošalje ili prenese, po svojoj prirodi može predstavljati dobrovoljnu predaju određenog podatka. Dobrovoljnost ne podrazumijeva da predaja mora biti samoinicijativna; ona može biti inicirana i traženjem ovlaštenih službenih osoba, pod uvjetom da je slobodna volja držaoca jasno utvrđena i da je predaja uredno dokumentovana. Takvu situaciju treba razlikovati od one u kojoj službene osobe same pristupaju uređaju ili se preko držaoca tek vrši pretraživanje njegove memorije radi pronalaženja i selekcije prethodno neodređenog sadržaja.

Konvencijska praksa pruža neposredan oslonac za razlikovanje dobrovoljne predaje uređaja od pristanka na pretraživanje njegove cjelokupne memorije. U predmetu *Bersheda and Rybolovlev v. Monaco* advokatica je sama predala mobilni telefon radi provjere autentičnosti konkretnog audio zapisa i dokazivanja svoje dobre vjere, dok je naknadna ekspertiza obuhvatila široko izdvajanje vidljivih i ranije izbrisanih podataka. Evropski sud je izričito razlikovao svrhu predaje konkretnog zapisa od pristanka na analizu cjelokupnog sadržaja telefona. Za utvrđenu povredu člana 8. Konvencije u odnosu na prvu podnositeljicu aplikacije bili su ključni preširok obim ekspertize i nedovoljne garancije zaštite advokatske tajne. Odluka zato nije neposredan odgovor na procesne pretpostavke preuzimanja običnog videosnimka. Za ovdje razmatrano pitanje značajno je razlikovanje prema kojem da se obim dobrovoljne radnje određuje prema njenoj svrsi i predmetu, a ne samo prema činjenici da je uređaj fizički predat bez prinude.¹³

3.2. Model-situacija: snimak na telefonu, policijska kopija i naknadni CD

Model-situacija posebno jasno pokazuje zašto se fizički nosač ne smije poistovjetiti sa digitalnim sadržajem. Oštećena osoba ili drugo lice prijavi događaj, na svom telefonu policiji pokaže video snimak, policija taj sadržaj preuzme sa telefona i naknadno u službenim prostorijama izradi CD koji se zatim ulaže u spis. U takvom slijedu nije dovoljno u potvrdi navesti da je oštećena osoba „predala CD“ ako CD u trenutku njenog kontakta sa policijom nije ni postojao. Dokumentacija mora odgovarati stvarno poduzetoj radnji.

¹³ ESLJP, *Bersheda and Rybolovlev v. Monaco*, aplikacije br. 36559/19 i 36570/19, presuda od 6. juna 2024. godine, naročito §§ 77–84. i 110–120.

Prvo pravno pitanje je kako je sadržaj pribavljen sa izvornog telefona. Potrebno je utvrditi je li držalac sam izdvojio i poslao konkretan zapis ili je policija pristupala memoriji, birala datoteke i određivala obim izdvajanja. Tek takav činjenični opis omogućava izbor odgovarajućeg procesnog instituta. Ako se pristup opravdava pristankom, nije dovoljno utvrditi saglasnost za konačnu predaju snimka; moraju se ispitati i sadržaj izjave o pristupu uređaju i pravni učinak koji joj se može priznati.

Učešće oštećene osobe ili drugog držaoca uređaja ne čini radnju nedopuštenom. Naprotiv, član 65. stav 2. nalaže korisniku da omogućiti pristup i pruži potrebne informacije kada se provodi pretresanje, pa tehnička pomoć korisnika može biti sastavni dio zakonite radnje. Ipak, tehničku saradnju treba razlikovati od dobrovoljnog pristanka na sam pristup ili pretraživanje. Ako se organ poziva na pristanak kao osnov za postupanje bez naredbe, pored ocjene njegovog pravnog učinka mora biti moguće utvrditi da je on dat prije zahvata, slobodno i jasno, na koji sadržaj i koje radnje se odnosio te da li je policija ostala u tim granicama. Pristanak na predaju jednog snimka ne može se bez dodatnog osnova proširiti na druge podatke, aplikacije, udaljene naloge ili forenzički oporavak izbrisanog sadržaja.

Praktičnu važnost tog razlikovanja pokazuje predmet Općinskog i Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 K 268239. Potvrda i zapisnik o oduzimanju predmeta od 13. februara 2023. godine evidentiraju CD sa snimkom nadzornih kamera. Iz iskaza oštećene i policijskog službenika, međutim, proizlazi da je snimak prikazan sa njenog telefona. Službenik je opisao prijenos na dežurni policijski telefon, a zatim presnimavanje na CD ili DVD. Time se između izvornog telefona i konačnog nosača pojavljuje i posredni uređaj. Prvostepeni sud problematizirao je način pribavljanja i nesklad između evidentirane predaje CD-a i stvarnog puta digitalnog sadržaja.¹⁴

Kantonalni sud je u ukidnom rješenju od 24. juna 2026. godine prihvatio drukčiju kvalifikaciju: oštećena je dobrovoljno pokazala određeni snimak poznatog sadržaja, pa nije bilo potrebno pretresanje telefona, a policijsko presnimavanje razmotreno je u okviru ovlaštenja iz člana 234. ZKP FBiH. Težište ovog stava je na preuzimanju već identificiranog zapisa. Njegov domašaj zato treba vezati za tako utvrđene okolnosti, bez proširivanja na samostalno policijsko istraživanje memorije.

Za ocjenu granice između tehničke pomoći i pretresanja odlučno je rekonstruirati radnje izvršene na izvornom telefonu. Iskaz da je policija snimke „uzela“ ne razjašnjava sam po sebi ko ih je otvorio i odabrao, kako su poslani niti je li pristup obuhvatio druge podatke. Potvrda o CD-u također ne daje odgovor na ta pitanja. Ovaj predmet zato pokazuje potrebu da se dokumentuju

¹⁴ Općinski sud u Mostaru, presuda broj 58 0 K 268239 24 K, 4. decembar 2025; Kantonalni sud u Mostaru, rješenje broj 58 0 K 268239 26 Kž od 24. juna 2026. godine.

izvorni uređaj, predmet predaje, izvršioci, način prijenosa i posredni uređaji. Uredan dokazni lanac omogućava provjeru, ali sam po sebi ne nadomješta pravni osnov radnje.

4. Pretresanje elektronskog uređaja i odnos prema vještačenju

Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 027699 19 Kž 14 od 3. decembra 2020. godine predstavlja neposredan oslonac za razlikovanje oduzimanja uređaja i procesnog pribavljanja njegovog sadržaja. Sud je utvrdio da privremeno oduzeti telefoni i SIM kartice nisu pretreseni u smislu člana 65. stav 2. ZKP FBiH prije vještačenja, niti je o toj radnji sastavljen zapisnik. Nalaz je ocijenjen nezakonitim, a zabrana je obuhvatila i izvedene dokaze.¹⁵ U presudi Suda BiH broj S1 2 K 036645 22 Kž od 31. augusta 2022. godine razmatrani su dobrovoljno predati telefoni i SIM kartice, uz potvrde o oduzimanju. Sud je ipak zahtijevao prethodno pretresanje po sudskoj naredbi prije vještačenja, naglašavajući obaveznost procesnih pravila. Potvrđena dobrovoljna predaja nije nadomjestila tu radnju, a nezakonitost je obuhvatila i izvedene dokaze.¹⁶

Za primjenu tog stava važno je zadržati vezu između norme i utvrđenog propusta. Sud je razmatrao pristup pohranjenim podacima u okviru vještačenja oduzetih uređaja. Ne može se iz naredbe koja osigurava fizički posjed uređaja izvesti ovlaštenje za svaku daljnju obradu sadržaja. Pribavljanje uređaja stvorilo je faktičku mogućnost pristupa podacima, ali nije zamijenilo procesnu radnju čije je provođenje zakon zahtijevao. Upravo ta zamjena, zajedno sa nedostatkom propisanog zapisnika, čini jezgro obrazloženja. Te odluke neposredno ograničavaju zaključivanje da predaja uređaja podrazumijeva dopuštenje za obradu njegove memorije. U njihovom prikazanom obrazloženju nije zasebno razriješeno pitanje izričitog pristanka na konkretno određeno pretraživanje, različitog od same predaje uređaja; zato se to pitanje ne može smatrati riješenim ni pukim pozivanjem na dobrovoljnost ni analogijom s pregledom vozila.

Kod pristupa sadržaju elektronskih uređaja od posebnog je značaja pravilno razgraničenje pretresanja i vještačenja. Njihovo procesno miješanje, naročito kada naredba ne sadrži obavezne elemente propisane za pretresanje, može dovesti do nezakonitosti naredbe i dokaza pribavljenih na njenoj osnovi.¹⁷

Kod primjene člana 65. stav 3. potrebno je razlikovati stručnu osobu koja pomaže u pretresanju od vještaka koji daje nalaz i mišljenje. Te uloge određuje sadržaj procesnog zadatka, a ne samo stručna kvalifikacija izvršioca. Prisustvo informatičkog stručnjaka ne pretvara nezakonito određeno pretresanje u zakonitu radnju. Jednako tako, činjenica da je policijski službenik tehnički osposobljen ne odgovara na pitanje je li radnja koju je preduzeo bila pretresanje i pod kojim pravnim osnovom je izvršena. Stručnost i ovlaštenje ispituju se odvojeno.

¹⁵ Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 027699 19 Kž 14 od 3. decembra 2020. godine.

¹⁶ Sud BiH, presuda broj S1 2 K 036645 22 Kž od 31. augusta 2022. godine; Bilten sudske prakse, br. 12/2022, str. 58–60.

¹⁷ Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 024169 21 Kž od 27. maja 2022. godine.

Praktični značaj navedenih odluka naročito dolazi do izražaja kada se pod nazivom vještačenja traži da se tek otkrije šta uređaj sadrži. Tada treba prethodno odrediti koje se radnje preduzimaju radi pronalaženja i izdvajanja podataka, a koje radi njihove stručne ocjene. Zapisnik o pretresanju treba omogućiti provjeru do kojeg je materijala organ došao i u kojim granicama. Nalaz vještaka objašnjava stručnu analizu tog materijala. Jedan dokument ne može naknadno dokazati da je druga, obavezna radnja bila zakonito preduzeta ako ona uopće nije provedena.

Za kasniji pristup dodatnim podacima, oporavak izbrisanog sadržaja ili proširenje prethodno pretraženog materijala potrebno je ispitati obuhvata li postojeći pravni osnov takvu radnju. Odgovor zavisi od sadržaja naredbe i već provedenih radnji, a ne od toga je li uređaj već u posjedu organa postupka.

5. Naredba za privremeno oduzimanje digitalnog zapisa

Naredba za privremeno oduzimanje ima vlastito područje primjene i u odnosu na digitalne podatke. Član 79. ZKP FBiH ne uređuje samo oduzimanje fizičkog kućišta uređaja. Upućivanje na podatke pohranjene u kompjuteru ili sličnom uređaju potvrđuje da predmet predaje može biti i određen elektronski sadržaj. Pri tome je naročito važna odredba stava 9, kojom se isključuje primjena mjera iz st. 5. i 6. prema osumnjičenom odnosno optuženom i osobama oslobođenim dužnosti svjedočenja. Obavezu predaje podataka zato nije dopušteno bez razlike primjenjivati na sve njihove držaoce.

Digitalna priroda dokaza sama po sebi ne određuje procesni režim njegovog pribavljanja. Razgraničenje između privremenog oduzimanja i pretresanja mora se vršiti prema stvarnoj radnji organa postupka i pravnom osnovu na kojem je ona preduzeta. Tako se i video snimak može zakonito pribaviti u režimu privremenog oduzimanja, kada za takvo pribavljanje postoji odgovarajuća sudska naredba.¹⁸

Za zakonitost pribavljanja digitalnog zapisa nije dovoljno samo formalno postojanje naredbe za njegovo oduzimanje; njen predmet mora biti određen na način koji omogućava pouzdanu identifikaciju sadržaja koji se oduzima. Kod videosnimaka neodređeno označavanje nosača, bez podataka o relevantnom vremenu ili drugom obilježju konkretnog zapisa, može onemogućiti provjeru njegove istovjetnosti. U konkretnom slučaju naredbe nisu sadržavale datum ni vrijeme relevantnog dijela videosnimka, dok je u pratećoj dokumentaciji predmet bio označen samo kao jedan DVD-R. Sud je takve nedostatke povezao s nemogućnošću pouzdanog utvrđivanja istovjetnosti oduzetog sadržaja i bitnom povredom člana 79. stav 3. ZKP FBiH. Naknadno preciznije označavanje jednog od snimaka u potvrdi o privremenom oduzimanju nije moglo otkloniti neodređenost same naredbe na osnovu koje je radnja provedena. Sud je izričito ostavio

¹⁸ Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 10 0 K 004598 22 Kž 2 od 13. septembra 2023. godine; u predmetu je zakonitost pribavljanja snimka videonadzora ocijenjena u vezi sa naredbom Općinskog suda u Livnu broj 68 0 K 051530 18 Kpp 2 od 29. novembra 2018. godine.

izvan razmatranja daljnji prigovor o neprovođenju pretresanja iz člana 65, pa odluka nije neposredan odgovor na to pitanje.¹⁹

Razlog zahtjeva određenosti je naročito razumljiv kod kontinuiranog video nadzora. Oznaka vrste nosača ne određuje sadržaj koji je dopušteno pribaviti. Naredba treba omogućiti identifikaciju zapisa prema raspoloživim podacima o izvoru, događaju i vremenskom okviru. Ne slijedi da u svakoj istrazi unaprijed moraju biti poznati naziv datoteke ili tačna sekunda. Slijedi da predmet zahvata mora biti dovoljno određen da se mogu kontrolisati i njegovo izvršenje i podudarnost sa kasnije izvedenim dokazom.

Kod ciljanog pribavljanja određenog digitalnog zapisa potrebno je razlikovati izdvajanje podatka radi njegove predaje od pretraživanja izvornog uređaja. Izvršenje obaveze predaje konkretnog zapisa može podrazumijevati njegovo tehničko izdvajanje iz sistema, naročito kada operator vlastitog sistema pronalazi traženi vremenski segment i izvozi ga na CD, DVD ili USB radi predaje. Sama ta tehnička činjenica ne pretvara radnju u policijsko pretresanje. Odlučno je ko preduzima radnju, šta je unaprijed određeno, na kojem pravnom osnovu se postupa i da li službene osobe same istražuju memoriju radi pronalaženja ili selekcije sadržaja. Razmotrene odluke daju oslonac za takvo razlikovanje, ali ne sadrže jedinstveno razrađen kriterij za sve oblike izvoza i kopiranja.

Kada sudska naredba iz člana 79. dovoljno određeno nalaže predaju konkretnog snimka, izvršenje može ostati u režimu predaje ako držalac ili operator sistema u granicama naredbe sam pronađe, izdvoji i preda traženi zapis. Isto vrijedi, pod uvjetima dobrovoljnosti i urednog dokumentovanja, kada operator bez naredbe dobrovoljno preda konkretno traženi video materijal. Ako, međutim, službene osobe same pristupaju sistemu i pregledavaju njegovu memoriju, mape, vremenske segmente ili druge podatke kako bi tek pronašle sadržaj koji treba pribaviti, potrebno je prema stvarnom obimu i sadržaju poduzete radnje ispitati jesu li ostvarena obilježja pretresanja iz člana 65. ZKP FBiH i jesu li ispunjene zakonske pretpostavke za takvo postupanje. Ako se organ poziva na pristanak, njegov pravni učinak mora se posebno obrazložiti. Sama činjenica da je postupanje započeto na osnovu naredbe za oduzimanje ne može zamijeniti takvu ocjenu.

S druge strane, nije opravdano članu 65. dati toliko širok domet da svaka predaja ili svako tehničko izdvajanje digitalne datoteke postane pretresanje. Takvo tumačenje bi praktično ispraznilo član 79. stav 6. i komentatorski prihvaćenu mogućnost predaje podataka. Član 79. omogućava pribavljanje podataka pohranjenih u kompjuteru ili sličnom uređaju u režimu privremenog oduzimanja, dok član 65. uređuje pretresanje odnosno pretraživanje uređaja i

¹⁹ Vrhovni sud FBiH, presuda broj 09 0 K 024062 20 Kžk od 22. februara 2022. godine, str. 10–11. Nakon što je dokaze isključio zbog bitne povrede člana 79. stav 3. ZKP FBiH, Sud nije razmatrao dodatni prigovor o povredi člana 65. stav 2, smatrajući ga u toj procesnoj situaciji bespredmetnim.

sistema. Razgraničenje zato zavisi od stvarnog sadržaja poduzete radnje, a ne samo od činjenice da je njen rezultat digitalna kopija.

6. Izuzimanje videosnimka tokom uviđaja

Uviđaj predstavlja samostalnu radnju dokazivanja u okviru koje se mogu pronaći, osigurati i dokumentovati predmeti i tragovi neposredno povezani sa mjestom i okolnostima događaja. Digitalna priroda traga sama po sebi ne isključuje takvo postupanje: konkretni video snimak može biti izuzet u okviru uviđaja ako je njegovo pronalaženje i osiguranje sastavni dio te radnje i ako je način izuzimanja uredno zabilježen.²⁰

U takvoj procesnoj situaciji nije nužno istu radnju dodatno podvesti pod zaseban režim privremenog oduzimanja samo zato što je zapis pohranjen na CD-u ili USB memoriji. Sudska praksa je prihvatila izuzimanje konkretnog snimka video nadzora od odgovornog lica tokom uviđaja kojim je rukovala tužiteljica,²¹ kao i izuzimanje snimka pohranjenog na USB memoriji kada je pronalaženje i preuzimanje detaljno dokumentovano u zapisniku o uviđaju.²² Isto procesno polazište primijenjeno je i na snimak benzinske pumpe evidentiran kao trag izuzet tokom uviđaja.²³

Domet ovog pravila određen je funkcijom uviđaja, a ne nazivom zapisnika. Izuzimanje već identificiranog digitalnog traga treba razlikovati od radnje kojom se tek ulazi u zatvoreni prostor, uređaj ili memoriju radi pronalaženja podataka. U domaćoj praksi granica između pregleda i pretresanja vezuje se za stvarni obim i dubinu zahvata; isto metodološko mjerilo zahtijeva da se kod digitalnog sistema utvrdi šta je neposredno opaženo i izuzeto, a šta je pronađeno posebnim pretraživanjem memorije.²⁴ Uviđaj zato ne može služiti kao formalni naziv za radnju koja po svom sadržaju predstavlja pretresanje.

Procesna kvalifikacija radnje nije jedino pitanje. Kada se saradnja pri pribavljanju digitalnog zapisa zahtijeva od osobe čiji se položaj tokom postupanja mijenja, sud mora utvrditi vremenski slijed nastanka sumnje, lišenja slobode, zahtijevane saradnje i datih pouka. Izostanak odgovora na takve prigovore ne može se nadomjestiti pukim pozivanjem na naziv radnje kao uviđaja ili dobrovoljne predaje. U rješenju broj 06 0 K 015207 22 Kž od 15. marta 2023. godine razlog ukidanja bio je nedostatak razloga u smislu člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH, a ne konačno utvrđenje nezakonnosti dokaza.²⁵ To ne znači da privilegija protiv samooptuživanja unaprijed

²⁰ ZKP FBiH, čl. 106. i 236. Vidi E. Neradin, „Privremeno oduzimanje predmeta kao radnja dokazivanja u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“, *Pravo i pravda*, XXIII, br. 1/2025, str. 77–93, posebno str. 89–90.

²¹ VS FBiH, presuda 09 0 K 023497 18 Kž 22 od 8. 11. 2018.

²² VS FBiH, odluka 03 0 K 023223 23 Kž od 26. 12. 2023.

²³ VS FBiH, odluka 03 0 K 021438 22 Kž od 2. 10. 2023.

²⁴ Neradin, navedeni rad, str. 90, fusnote 30–32. Presuda 04 0 K 010026 23 Kžk od 29. 5. 2024. koristi se isključivo u obimu autorovog prikaza granica uviđaja.

²⁵ VS FBiH, rješenje 06 0 K 015207 22 Kž od 15. 3. 2023.

isključuje pribavljanje ranije postojećeg materijalnog dokaza, nego da se pravni položaj osobe i sadržaj njenog doprinosa moraju posebno ocijeniti.

7. Identifikacija, čuvanje i izvođenje zapisa

Pouzdanost porijeklo i istovjetnost digitalnog zapisa predstavljaju zaseban sloj njegove procesne provjere. Potpuno izostanak objašnjenja kako je određeni CD dospio u dokazni materijal može dovesti u pitanje zakonitost i identitet dokaza,²⁶ dok pojedinačan propust u režimu čuvanja ne proizvodi nužno istu posljedicu ako identitet predmeta nije osporen i nije obrazloženo na koji je način konkretna povreda utjecala na zakonitost njegove upotrebe.²⁷ Zato se ni prihvatanje ni isključenje digitalnog dokaza ne mogu zasnovati samo na nazivu propuštene formalnosti, nego na njenoj funkciji u očuvanju provjerljivog dokaznog lanca.

Tehničke mjere mogu znatno ojačati takvu provjeru. Forenzička kopija, kriptografski sažetak i uredno dokumentovanje postupanja sa podacima služe provjeri integriteta i istovjetnosti materijala.²⁸ Njihov dokazni značaj ipak treba odvojiti od pravnog osnova pribavljanja: podudaranje sažetaka može potvrditi jednakost sadržaja upoređenih kopija, ali ne pokazuje samo po sebi da je prvobitni pristup sadržaju bio dopušten. Obrnuto, izostanak određene tehničke mjere ne treba bez zakonskog ili judikaturnog osnova pretvarati u samostalan uvjet zakonitosti svakog videosnimka.

Jednako je važno odvojiti zakonitost samog snimka od utjecaja njegovog predočavanja na kasniji iskaz svjedoka. Prethodno gledanje snimka ne čini taj snimak samo po sebi nezakonitim, ali način predočavanja može biti relevantan za ocjenu izvora saznanja i vjerodostojnosti iskaza.²⁹ Ako se opis događaja nakon gledanja zapisa mijenja, sud treba objasniti u kojoj mjeri iskaz počiva na neposrednom opažanju svjedoka, a u kojoj na naknadno prikazanom sadržaju.

7.1. Naknadno izrađeni CD kao izvedeni nosač

Kod digitalnih zapisa potrebno je dosljedno razlikovati izvor sadržaja od nosača na kojem se taj sadržaj kasnije nalazi. Izvor može biti memorija DVR-a, telefona ili računara, dok naknadno izrađeni CD ili DVD može predstavljati samo tehničku kopiju već pribavljene datoteke. Ocjena zakonitosti zato ne smije početi od posljednjeg nosača u dokaznom lancu, nego od radnje kojom je sadržaj prvi put izdvojen iz izvornog sistema.

Ako je izvorni zapis pribavljen zakonito, dovoljno određen i njegov prijenos dokumentovan, presnimavanje na drugi nosač radi čuvanja, vještačenja ili reprodukcije ne predstavlja samo zbog promjene medija novo pretresanje. Drukčija ocjena može biti potrebna kada novi nosač sadrži

²⁶ VS FBiH, presuda 04 0 K 003843 14 Kžk od 17. 2. 2015.

²⁷ VS FBiH, odluka 03 0 K 023223 24 Kž 2 od 17. 11. 2025.

²⁸ Mrdović, „Tehnički aspekt osiguranja i ekstrakcije digitalnih dokaza u krivičnom postupku“, Pravo i pravda, XXIV, 1/2026, str. 135–146, posebno 142–143.

²⁹ VS FBiH, presuda 09 0 K 030269 19 Kž 3 od 15. 4. 2020. i odluka 03 0 K 023223 24 Kž 2 od 17. 11. 2025.

širi skup prethodno neistraženih podataka pa se tek njegovim pregledavanjem traži relevantan dokaz, ili kada ranije nisu bili određeni identitet i obim prenesenog sadržaja. Kriterij je, dakle, funkcija konkretne radnje, a ne naziv medija.

Ako je početni pristup izvornom uređaju bio protivan bitnim odredbama procesnog zakona ili zaštićenim pravima, kasnije tehničko presnimavanje ne prekida tu vezu. Kopija nije nezavisan izvor samo zato što je nastala na drugom nosaču; njena upotrebljivost, kao i upotrebljivost nalaza ili drugih dokaza koji se stvarno oslanjaju na taj sadržaj, mora se ocijeniti prema članu 11. st. 2. i 3. ZKP FBiH. Time se pitanje derivativne nezakonitosti odvajava od zasebnog pitanja autentičnosti kopije.

8. Nezakonitost, izvedeni dokazi i obaveza obrazloženja

Član 11. stav 2. ZKP FBiH zahtijeva razlikovanje dokaza pribavljenih povredom zaštićenih ljudskih prava i sloboda od dokaza pribavljenih bitnim povredama procesnog zakona. Puko odsustvo protivljenja, naknadno prihvatanje već izvršenog zahvata ili tehnička pomoć korisnika ne odgovaraju sami po sebi na prigovor da je izostala radnja koju zakon obavezno zahtijeva. Drukčije pitanje nastaje kada je prije zahvata jasno, slobodno i dovoljno određeno dat pristanak upravo na pristup ili pretraživanje: tada se mora ocijeniti može li takav pristanak prema domaćem pravu otkloniti potrebu za naredbom i da li je organ ostao u njegovim granicama. Ni svaka procesna nepravilnost ne vodi automatski isključenju dokaza; potrebno je utvrditi normu koja je povrijeđena, funkciju povrijeđene garancije i posljedicu koju zakon za takvu povredu veže.

Kod video nadzora dodatno treba razdvojiti zakonitost nastanka snimka od zakonitosti njegovog kasnijeg pribavljanja i korištenja u krivičnom postupku. Eventualna povreda propisa o zaštiti ličnih podataka nije u domaćoj praksi prihvaćena kao automatski dovoljan razlog za nezakonitost dokaza po članu 11. stav 2. ZKP FBiH.³⁰

Konvencijski standardi naročito potvrđuju da procesne garancije moraju biti djelotvorne upravo u fazi u kojoj sadržaj postaje dostupan organima postupka. U predmetu koji se odnosio na advokatski telefon, postojanje sudskog odobrenja i prisustvo predstavnika advokatske komore pri fizičkom oduzimanju nisu nadomjestili nedostatak zaštitnih mehanizama prilikom naknadnog kopiranja cjelokupnog sadržaja i selekcije podataka.³¹ Značaj tog standarda za ovaj rad nije u uspostavljanju općeg pravila za svaki video snimak ili tehničku kopiju, nego u zahtjevu da obim stvarnog pristupa bude praćen odgovarajućim garancijama, posebno kada sadržaj uživa pojačanu zaštitu povjerljivosti.

Kod izvedenih dokaza odlučna je stvarna zavisnost od nezakonitog izvora. U rješenju broj 01 0 K 014905 20 Kž od 27. maja 2021. godine Vrhovni sud FBiH razmatrao je oslanjanje

³⁰ VS FBiH, presuda 03 0 K 024390 24 Kž 4 od 25. 9. 2024.

³¹ ESLJP, Nezirić protiv Bosne i Hercegovine, aplikacija 4088/21, presuda od 5. 11. 2024, tač. 2–6. i 9–17, naročito 13–16, HUDOC, Vidi i H. Sijerčić-Čolić, „Procesne garancije za zaštitu prava na privatnost i zahtjevi iz člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda“, Pravo i pravda, XXIV, br. 1/2026, str. 119–133, posebno str. 127.

vještaka na video snimak i fotografije koje je prvostepeni sud već isključio. Prvobitnu ocjenu njihove nezakonitosti nije preispitivao jer u tom pravcu nije bilo žalbe. Za primjenu člana 11. stav 3. bilo je značajno da se nalazi stvarno oslanjaju na isključeni materijal; nije bilo dovoljno navesti da su vještaci raspolagali i drugim dokazima. Odluka je neposredno relevantna za zavisnost izvedenog dokaza, a ne za razloge prvobitnog isključenja snimka.³²

Isto mjerilo isključuje retroaktivno „ozakonjenje“ ranije neovlaštenog pristupa. Naredba za čuvanje štiti daljnji integritet predmeta, a naredba za vještačenje uređuje stručnu analizu; nijedna od njih sama po sebi ne daje unazad pravni osnov za pristup memoriji koji je prethodno morao biti procesno autoriziran. Kada se tvrdi da kasniji dokaz ipak počiva na drugom, zakonito pribavljenom materijalu, potrebno je pokazati njegovu stvarnu samostalnost, a ne samo mogućnost da bi se do istog zaključka hipotetički moglo doći drugim putem.

Obaveza suda da se određeno i potpuno izjasni o relevantnim prigovorima, naročito onima kojima se osporava zakonitost dokaza, ima samostalan procesni značaj. Nije dovoljno da odluka formalno sadrži razloge za odbijanje prigovora; ti razlozi moraju predstavljati konkretan i suštinski odgovor na prigovor onako kako je on stvarno postavljen.³³ Polazeći od tog zahtjeva, kod digitalnih dokaza odgovor na jedno procesno pitanje ne može nadomjestiti odgovor na drugo: potvrda o privremenom oduzimanju ne otklanja prigovor da je prije izdvajanja podataka izostalo zakonom propisano pretresanje; stručnost vještaka ne daje odgovor na pitanje zakonitosti načina na koji je materijal koji mu je dostavljen prethodno pribavljen; jednako tako, samo postojanje zapisnika o uviđaju ne rješava pitanje je li u okviru uviđaja faktički preduzeta radnja koja, prema svojoj pravnoj prirodi, podliježe drugačijim procesnim pretpostavkama. Ocjena zakonitosti zato mora pratiti stvarnu sadržinu poduzetog postupanja i konkretan prigovor koji se na to postupanje odnosi, a ne ostati na njegovoj formalnoj oznaci ili na postojanju dokumenta kojim je ono evidentirano.

Od pitanja dopuštenosti treba odvojiti i pitanje je li se presuda na spornom dokazu zaista zasnivala. Samo izvođenje određene isprave ili službene zabilješke na glavnom pretresu nije dovoljno za zaključak o bitnoj povredi iz člana 312. stav 1. tačka i) ZKP FBiH ako iz razloga presude ne proizlazi da je sud na tom dokazu zasnovao odluku. Takav zaključak ne predstavlja potvrdu zakonitosti načina pribavljanja dokaza.³⁴

9. Zaključak

Razmotrene odluke podupiru polaznu hipotezu u dijelu u kojem se različiti ishodi mogu objasniti predmetom i obimom pribavljanja, utvrđenim okolnostima i pitanjima o kojima je sud odlučivao. Ipak, ne omogućavaju zaključak da su sva pravna shvatanja usklađena. Posebno ostaje

³² VS FBiH, rješenje 01 0 K 014905 20 Kž od 27. 5. 2021.

³³ B. Dugonjić, „Praksa Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine u vezi propusta prvostepenog suda pri odlučivanju o prijedlozima i prigovorima stranaka“, Pravo i pravda, XXIII, br. 1/2025, str. 59–75.

³⁴ VS FBiH, odluka 04 0 K 012454 21 Kž od 28. 7. 2021.

potreba za preciziranjem granice između policijske tehničke pomoći pri predaji poznatog zapisa i pretresanja uređaja, kao i pravnog učinka izričitog pristanka na digitalno pretraživanje.

Za ocjenu ciljanog kopiranja predlaže se povezano razmatranje pet pitanja: je li podatak bio unaprijed dovoljno određen; ko je upravljao izvornim uređajem i vršio selekciju; je li organ postupka pristupao drugim podacima ili istraživao memoriju; koji pravni osnov dopušta stvarno preduzetu radnju; te je li radnja dokumentovana tako da se mogu rekonstruirati izvorni uređaj, sadržaj i obim pristanka, osoba koja je izvršila izdvajanje ili kopiranje, način prijenosa, porijeklo i istovjetnost zapisa. Takvo razmatranje ne stvara novu radnju dokazivanja, nego služi pravilnom izboru između postojećih procesnih instituta.

Dobrovoljna predaja, tehnička saradnja držaoca i pristanak na pristup sadržaju moraju se razdvojiti. Kada držalac sam izdvoji i preda određen zapis, a službene osobe ne pretražuju izvorni uređaj, digitalni oblik predmeta predaje sam po sebi ne zahtijeva naredbu za pretresanje. Predaja cijelog telefona, USB memorije ili računara, međutim, ne zamjenjuje pretresanje sadržaja u razmotrenim slučajevima koji su prethodili vještačenju. Odluka o dobrovoljnom omogućavanju pregleda vozila daje osnov za razmatranje pristanka kao moguće relevantne okolnosti i kod digitalnog uređaja. Njena analogna primjena zahtijeva posebno pravno obrazloženje, a ne pretpostavku da svako jasno odobrenje zamjenjuje sudsku naredbu. Potrebno je odvojeno utvrditi ko je i pod kojim okolnostima dao pristanak, njegov predmet i obim te dopušta li domaće procesno pravo da mu se za konkretnu radnju prizna takav učinak.

Kod naknadnih kopija težište je na zakonitosti prvobitnog pribavljanja i očuvanju identiteta sadržaja. Promjena nosača sama po sebi nije novo pretresanje, ali ne otklanja ni raniju bitnu procesnu povredu. Posljedice za kopiju, vještačenje i druge izvedene dokaze određuju se prema članu 11. st. 2. i 3. ZKP FBiH i njihovoj stvarnoj zavisnosti od nezakonitog izvora.

Centralno pitanje zato nije mora li se svaki CD ili USB „pretresati“, nego ko je, na kojem pravnom osnovu i kojim radnjama prvi put pristupio digitalnom sadržaju, šta je eventualnim pristankom bilo dopušteno i je li organ ostao u tim granicama. Tek kada je taj korak razjašnjen moguće je dosljedno ocijeniti predaju, dobrovoljni pristanak, pretresanje, uviđaj, vještačenje i tehničko kopiranje, bez neopravdanog proširivanja jednog instituta na područje drugog.

Literatura i izvori

- Neradin, Emir: „Privremeno oduzimanje predmeta kao radnja dokazivanja u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine“, *Pravo i pravda*, XXIII, br. 1/2025, str. 77–93.
- Dugonjić, Božidarka: „Praksa Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine u vezi propusta prvostepenog suda pri odlučivanju o prijedlozima i prigovorima stranaka“, *Pravo i pravda*, XXIII, br. 1/2025, str. 59–75.
- Sijerčić-Čolić, Hajrija: „Procesne garancije za zaštitu prava na privatnost i zahtjevi iz člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda“, *Pravo i pravda*, XXIV, br. 1/2026, str. 119–133.

Mrdović, Saša: „Tehnički aspekt osiguranja i ekstrakcije digitalnih dokaza u krivičnom postupku“, *Pravo i pravda*, XXIV, br. 1/2026, str. 135–146.

Sijerčić-Čolić, Hajrija; Hadžiomerađić, Malik; Jurčević, Marinko; Kaurinović, Damjan; Simović, Miodrag N.: *Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini*, Vijeće Evrope/Europska komisija, Sarajevo, 2005.

Vijeće Evrope: *Konvencija o kibernetičkom kriminalu*, Budimpešta, 23. novembar 2001, ETS br. 185, čl. 14, 15, 18 i 19.

Vijeće Evrope: *Explanatory Report to the Convention on Cybercrime*, ETS br. 185, posebno §§ 170–171, 184–202.

Cybercrime Convention Committee (T-CY): *Assessing Article 19 Budapest Convention on the search and seizure of stored computer data: Assessment Report*, T-CY(2023)4, usvojen 12. decembra 2024.

Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine; Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine; *Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*.

Evropski sud za ljudska prava: *Nežirić protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija 4088/21, presuda od 5. novembra 2024.

Evropski sud za ljudska prava: *Bersheda and Rybolovlev v. Monaco*, aplikacije br. 36559/19 i 36570/19, presuda od 6. juna 2024.

Općinski sud u Mostaru: presuda broj 58 0 K 268239 24 K, 4. decembar 2025; Kantonalni sud u Mostaru: rješenje broj 58 0 K 268239 26 Kž od 24. juna 2026. godine.

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine i Sud Bosne i Hercegovine: odluke i izvodi iz obrazloženja pobliže označeni u fusnotama.